

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ

ФАКУЛЬТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ

(назва факультету/підрозділу)

КАФЕДРА ПСИХОЛОГІЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ОСОБЛИВИХ УМОВАХ

(назва кафедри)

## СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ФІЛОСОФСЬКА АНТРОПОЛОГІЯ

вибіркової підготовки

(загальної/професійної, обов'язкової/вибіркової)

за освітньо-професійною програмою «Екстремальна та кризова психологія»

назва освітньої програми

підготовки за третім (освітньо-науковим) рівнем вищої освіти доктор філософії

найменування освітнього ступеня

у галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»

код та найменування галузі знань

за спеціальністю 053 «Психологія»

Рекомендовано кафедрою психології  
діяльності в особливих умовах

на 2024-2025 навчальний рік.

Протокол від 23 серпня 2024 року № 1

Силабус розроблений відповідно до робочої програми освітнього  
компоненту «ФІЛОСОФСЬКА АНТРОПОЛОГІЯ»

2024 рік

### Анотація

Знання отримані під час вивчення навчальної дисципліни «Філософська антропологія» сприяють розвитку світоглядної культури у здобувачів вищої освіти, формування у курсантів, студентів та слухачів інтегрального бачення людської особистості, проблематики природи людини. «Філософська антропологія» систематизує знання і концептуальні структури, попередньо освоєні при вивченні філософії і історії культури, наук про людину. Як гуманітарна дисципліна, «Філософська антропологія» має важливе значення для духовного розвитку здобувачів вищої освіти, виховання їх моральнісної зрілості й естетичної культури, громадянської відповідальності. Вивчення філософсько-антропологічних теорій, концепцій, категорій та логіки дискурсу призначене сприяти формуванню розумових умінь у здобувачів щодо явищ людського духу й практики.

У навчальній програмі реалізується позиція щодо наріжного значення діяльності стосовно змісту і форм освоєння та розуміння світу людиною.

Основний теоретичний зміст дисципліни «Філософська антропологія» складають проблема походження людини і психофізична проблема, як вони висвітлені ідеями і концепціями світової й вітчизняної філософії, основні філософсько-антропологічні категорії в їхній еволюції; що сприяє цілісному сприйняттю культури, зокрема філософської, як характерного для людини і людського розуму способу бути.

### Інформація про викладача

Загальна інформація	Хорошев Олександр Миколайович, доцент кафедри психології діяльності в особливих умовах факультету управління та захисту населення, кандидат історичних наук, доцент
Контактна інформація	м. Харків, вул. Чернишевська, 94, кабінет № 434. Робочий номер телефону – 707-34-78 м. Черкаси, вул. Онопрієнко, 8, кабінет № 215. Номер телефону: 0965713330
E-mail	khanb1@nuczu.edu.ua
Наукові інтереси	- історія молодіжного руху України; - гуманітаризація освіти як чинник формування світоглядної культури молоді; - дослідження організаційних принципів діяльності добровільних організацій в кінці XIX – початку XX століть.
Професійні здібності	- професійні знання і значний досвід роботи в студентських аудиторіях в процесі вивчення гуманітарних дисциплін;

Наукова діяльність освітнім компонентом	за	<a href="http://surl.li/lehih">http://surl.li/lehih</a> <a href="http://surl.li/lehkv">http://surl.li/lehkv</a> <a href="http://surl.li/lehlc">http://surl.li/lehlc</a>
---	----	---

### **Час та місце проведення занять з навчальної дисципліни**

Аудиторні заняття з навчальної дисципліни «Філософська антропологія» проводяться згідно з затвердженим розкладом. Електронний варіант розкладу розміщено на сайті Університету (<http://rozklad.nuczu.edu.ua/timeTable/group>).

Консультації з навчальної дисципліни проводяться протягом семестру щопонеділка з 16.00 до 17.00 в кабінеті № 416. В разі додаткової потреби здобувача вищої освіти в консультації її час погоджується з викладачем.

**Мета вивчення дисципліни:** дана навчальна дисципліна належить до вибіркового загального дисциплін, і призначена для того, щоб допомогти здобувачам оволодіти філософсько-теоретичними основами для дослідження значимих характеристик людської суб'єктивності. Вільно володіти державною мовою у соціальній і професійній сферах; демонструвати культуру мислення та виявляти навички організації культурного діалогу.

### **Опис освітнього компоненту**

Найменування показників	заочна (дистанційна)
<b>Статус освітнього компоненту</b>	<i>вибіркова</i>
<b>Навчальний рік</b>	2024-2025
<b>Семестр</b>	3 - й
<b>Обсяг освітнього компоненту:</b>	
- в кредитах ЄКТС	4
- кількість модулів	2
- загальна кількість годин	120
- лекції (годин)	12
- практичні заняття (годин)	-
- семінарські заняття (годин)	4
- лабораторні заняття (годин)	-
- курсовий проект (робота) (годин)	-
- інші види занять (годин)	-
- самостійна робота (годин)	104
- індивідуальні завдання (науково-дослідне) (годин)	-
- підсумковий контроль (диференційний залік, екзамен)	екзамен

### Передумови для вивчення дисципліни

Для якісного вивчення навчальної дисципліни «Філософська антропологія» є успішне вивчення предметів фахового спрямування, а також отримати знання наступних дисциплін:

«Методика викладання у вищій школі», «Філософсько-методологічні основи наукових досліджень».

### 4. Результати навчання та компетентності з дисципліни

Вивчення навчальної дисципліни «Філософська антропологія» повинно забезпечити:

- досягнення здобувачами вищої освіти таких результатів навчання

Дисциплінарні результати навчання	ДРН
Сформувати розуміння засадної ролі філософської антропології щодо наук про людину, як форми теоретичного самовизначення людини і людства	ДРН01
Сприяти залученню філософсько-антропологічних підходів у процеси наукового пошуку й формування наукового кругозору здобувачів	ДРН02
Сформувати знання основних положень філософської антропології	ДРН03

- формування у здобувачів вищої освіти наступних компетентностей:

Очікувані компетентності з дисципліни	ОКД
Здатність формулювати та обстоювати свою наукову позицію в питаннях природи людини, сутності психічного, інтелекту, віри, краси, моральності	ОКД 1
Здатність застосовувати положення філософської антропології при опрацюванні проблеми дисертаційного дослідження	ОКД 2
Знання і дотримання норм наукової етики	ОКД 3

### 5. Програма навчальної дисципліни

#### МОДУЛЬ 1. СУТНІСНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ЛЮДИНИ В РОЗВИТКУ ІДЕЙ І КОНЦЕПЦІЙ ФІЛОСОФСЬКОЇ АНТРОПОЛОГІЇ

#### Тема 1. Наріжні проблеми та категорії філософської антропології

Філософська антропологія як основа наукових знань про людину. Наріжні проблеми філософської антропології: природа людини, апорія духу та тіла, проблематика практичної філософії. Проблема виникнення людини, її місця в природно-космічному світі. Людина як суб'єкт цивілізації. Право та закон. Культура як спосіб буття людини.

Моральність і мораль. Естетичне, краса та категорії естетики. Творчість. Мистецтво.

Категорії філософської антропології. Дух, душа, розум у філософській антропології. Сучасна нейрофізіологія про існування душі.

Зв'язок філософсько-антропологічного та психологічного пізнання.

## **Тема 2. Сутність людини в ученнях класичної древності й Середніх віків**

Зародки антропософії в текстах ведичної традиції (учення про Атман і Брахман). Ідея реінкарнації.

Тема безсмертя, дух і тіло людини в давньоєгипетській культурі.

Соціоморальний нахил антропософії Давнього Китаю.

Антропософія Сократа. Платон про троїсту сутність душі. Аристотель, «Про душу».

Бог як інстанція тілесного та психічного буття людини: середньовічні ідеї та новітні ремінісценції. Смысл життя та безсмертя в християнській релігійно-філософській думці.

Творча сутність людини в ідеях Відродження. Великі відкриття і їх роль у формуванні філософської антропології. Феномен ренесансного універсалізму. Розум і віра в контексті ренесансних учень. Емансипація чуттєвості.

## **Тема 3. Антропоцентрична парадигма у новоєвропейській та новітній філософії**

Концептуалізація суб'єкта в європейській філософії.

Картезіанське *cogito*. Дефініція якостей людини у Дж.Берклі.

Просвітництво й посилення гносеологічних акцентів у розумінні сутності людського. Суб'єкт в ученнях І.Канта та Й.-Г. Фіхте. Антропологія та вчення про любов у Л.Фейєрбаха. Марксизм про економічні визначники людського буття. Ідея відчуження, її розвиток у марксизмі. Концепція антропосоціогенезу.

Містифікація волі, влади та життя в європейському ірраціоналізмі межі XIX – XX ст. «Надлюдина» у Ф.Ніцше. Інтуїтивізм А.Бергсона.

Феноменологія Е.Гуссерля: логіка та онтологія свідомості. Розрізнення живого (*Leib*) й фізичного тіла (*Körper*) у трансцендентальній феноменології Е.Гуссерля. Концепція феноменального тіла у М.Мерло-Понті.

Вчення М.Хайдеггера про буття-розуміння (*Dasein*). Темпоральність в екзистенціальній онтології М.Хайдеггера.

## **Тема 4. Категоріально-методологічний статус філософської антропології в XX ст.**

Вчення М.Шелера про місце людини у всесвіті та про *Ordo Amoris*.

Емансипація ідеї несвідомого. Психоеаналіз З.Фрейда і його значення

для філософської антропології.

Екзистенціалізм, його форми. Тілесне буття у філософії Сартра. Бунтівна людина у творчості Камю. Вибір як екзистенціальна проблема. Роль смислу в житті людини, за В.Франклом.

Філософія мови та знака. Загальне поняття про онтологію мови Р.Барта і Ф. де Соссюра. Психоаналіз Ж.Лакана та філософія мови.

Загальне поняття про семіотику. Філософська теорія інтерпретації знака й тексту – герменевтика.

Поняття символу. Символічні форми у філософії Е.Кассіра. Вчення про презентативний символізм С.Лангер. Символічне в філософії Ж.Бодрійяра.

Інтерсуб'єктивність як запорука об'єктивності і конституювання Іншого. Діалогічність буття за М.Бубером. Моделі «Я-Ти» і «Я-Воно». Розвиток ідеї діалогу (Іншого) в культурі ХХ ст. (Ж.Дельоз, М.Бахтін, В.Біблер).

Комунікативна філософія суб'єкта (К.Апель, Ю.Хабермас).

Онтологія й есхатологія суб'єктивності у культурі постмодерну.

### **Тема 5. *Homo Virtualis* як онтологічний феномен**

Віртуалізація людського буття, її незворотність і вияви. «Протезування» культурної діяльності та масовізація культурної свідомості.

Природа віртуального, його притаманність людській природі. Форми та різновиди віртуального в культурній традиції.

Онтологічна специфіка суб'єкта віртуальної реальності. Історичність і її трансформація в моментальність. Час і простір людини віртуальної. Культура екранного кодування.

Буття *Homo Virtualis*: медіа-трансформація, дифузний характер творчої діяльності, дизайнізація, цифровізація арт-практик. Пост-цифрові практики, їх ідеологія, форми та приклади.

Нео-архаїчна тенденція у практиках культури.

Штучний інтелект і перспективи його взаємодії з людським розумом.

## **МОДУЛЬ 2. САМОВИЗНАЧЕННЯ ПРИРОДИ ЛЮДИНИ В КАТЕГОРІЯХ ПРАКТИЧНОЇ ФІЛОСОФІЇ**

### **Тема 6. Дух і тіло як категорії філософської антропології**

Духовно-тілесна апорія. Категорії духовності людини. Проблема душі. Душа у міфології, в релігії та в якості філософської категорії. Смерть, досвід умирання та клінічної смерті. Безсмертя міфічне, логічне та символічне. Дух – категорія сутності людського. Унікальність людини як духовно-тілесної істоти у філософії Б.Спінози.

Око та дух. Тема Ока в культурі. Духовні відчуття: міфи та реальність.

Персональність соматичного буття. Проблема межі людського Я. Тіло в натуралістичній та нумінозній іпостасях. Містифікація сенсорних

можливостей.

Гендерні аспекти тілесності й духовності. Фемінізм: *pro i contra*. Тексти жіночої філософії та літератури. Л.Ірігаре, Ю.Кристева, І.Жеребкіна про жінку як унікальне створіння. Психоаналіз, поезія, проза авторок-феміністок.

Тема репресії в осмисленні духовно-тілесного ества людини. М.Фуко про внутрішні фактори ауто-репресії (за працею «Надзирати й карати. Народження тюрми»).

У здоровому тілі – здоровий дух. Тема психічного здоров'я та божевілля у філософії.

### **Тема 7. Філософсько-антропологічний зміст естетики**

Естетичне – філософська категорія. Естетика як дисципліна, її предмет та задачі. Антропологічний зміст естетики. Естетика й антропоїдні образи світу. Естетична засада філософського та конкретно-наукового знання.

«Зацікавлена незацікавленість» естетичного відношення, самоцільний та самодостатній характер естетичного переживання поза об'єктивним значенням його предмета.

Специфіка естетичної чуттєвості та естетичного відношення. Естетичний акт і процес. Суб'єктивні й об'єктивні передумови естетичного судження.

Естетичний смак. Еволюція смаків. Феномен моди.

Джерела естетичного відношення: природа, праця, людські відносини та мистецтво. Образ і його естетичний зміст. Краса.

Категоріальне осмислення естетичного. Прекрасне й потворне, піднесене та низьке, трагічне й комічне – ключові категорії естетики. Феномен іронії та її метаморфози. Іронія як основа понятійних характеристик сучасного соціуму.

### **Тема 8. Мораль і моральність у категоріях філософської антропології**

Моральнісна практика, соціальна природа моральної норми. Подвоєння моральності нормами моралі в світлі праці Ф.Ніцше «До генеалогії моралі». Проблема добра. «Прозорість зла» Ж.Бодрійяра, ключове значення ідей цієї праці для розуміння сучасного стану моральнісної практики.

Етика, її предмет і задачі. Психологічний зміст етичних норм і відносин. Етика та соціально-психологічний клімат колективу. Взаємозв'язок моральних установок колективу, мотивації та результативності його роботи.

Екзистенціальні основи моральнісних переживань та почуттів. Совість і її психосоціальні витоки. Релігійний та соціальний підходи до природи совісті. Совість, свобода і відповідальність. Етичний смисл свободи.

Любов і дружба. Щастя. Евдемоністична етика Л.Фейербаха, її

глибинне значення для сучасної людини.

### **Тема 9. Творчість і її філософсько-антропологічні підвалини**

Поняття про творчість, його дискусійний характер. Проблема походження та специфіки творчості. Інстанція творчого акту в релігійному та соціальному підходах. Різноманітність форм творчості та її концентрована форма – художня творчість.

Мистецтво як вид діяльності. Діалектика особливого та всезагального в артефактах мистецтва. Феномен геніальності та його вияви у творах мистецтва.

Творчість і специфіка символізації в різноманітних текстах культури.

Творчість і гра. Ігрова концепція людської сутності.

Види мистецтва та їх специфіка. Основні положення онтології мистецтва.

Антропоїдні образи світу в мистецтві. Гармонія – універсальна категорія світобудови. Гармонія в мистецтві. Теорія «золотого перерізу». Мистецтво та загальна теорія систем. Проблема об'єктивації змісту мистецтва. Об'єктивність художніх моделей світу як філософсько-антропологічна проблема.

Вивчення творчості в психології. Креативність і її дослідження.

### **Тема 10. Релігія як культур-антропологічний феномен**

Релігійний досвід: суб'єктивно-психологічний і соціально-культурний виміри. Свобода та конфесійний зміст релігії. Релігія та атеїзм. Нейротеологія.

Нумінозне – категорія релігійного досвіду. Аналітика нумінозного: праці У.Джеймса, Р.Отто, К.Юнга. Природжена специфіка релігійності і присутність нумінозного в усіх сферах духовного життя особистості.

Типологія релігії (за працею Г.Гегеля). Категорія духу.

Тема смерті та безсмертя. Релігійний, соціальний та психологічний зміст категорії безсмертя. Актуальний стан її осмислення в науковому досвіді.

Образ «переходу» та його зв'язок із світоглядними орієнтирами людей. Трансперсональна психологія про походження інфернальних образів.

Феноменологія молитовного стану та подій релігійної віри.



**Розподіл дисципліни у годинах за формами організації освітнього процесу та видами навчальних занять:**

Назви модулів і тем	Заочна (дистанційна)					
	Кількість годин - 120					
	усього	у тому числі				
лекції		практичні (семінарські) заняття	лабораторні заняття (інші види занять)	самостійна робота	модульна контрольна робота	
<b>3 й семестр</b>						
<b>Модуль 1</b>						
<b>Тема 1.</b> Наріжні проблеми та категорії філософської антропології	12	2			10	
<b>Тема 2.</b> Сутність людини в ученнях класичної древності й Середніх віків	10	-			10	
<b>Тема 3.</b> Антропоцентрична парадигма у новоєвропейській та новітній філософії	10	-			10	
<b>Тема 4.</b> Категоріально-методологічний статус філософської антропології в XX ст.	12	2			10	
<b>Тема 5.</b> <i>Homo Virtualis</i> як онтологічний феномен	16	-	2		14	
<b>Тема 6.</b> Дух і тіло як категорії	12	2			10	

філософської антропології						
<b>Тема 7.</b> Філософсько-антропологічний зміст естетики	10	-			10	
Тема 8. Мораль і моральність у категоріях філософської антропології	10	-			10	
Тема 9. Творчість і її філософсько-антропологічні підвалини	10	-			10	
Тема 10. Релігія як культур-антропологічний феномен	18	2	2		14	
<b>Усього за дисципліну</b>	<b>120</b>	<b>8</b>	<b>4</b>		<b>108</b>	

### Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
	<i>Homo Virtualis</i> як онтологічний феномен	2
	Релігія як культур-антропологічний феномен	2
	Разом	4

### Оцінювання освітніх досягнень здобувачів вищої освіти

#### Засоби оцінювання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання є: екзамен, стандартизовані тести, реферати, есе, презентації та виступи на наукових заходах.

Оцінювання рівня освітніх досягнень здобувачів за освітніми компонентами, здійснюється за 100-бальною шкалою.

#### Критерії оцінювання

#### Форми поточного та підсумкового контролю

Форми поточного та підсумкового контролю, які застосовуються під час вивчення навчальної дисципліни «Філософська антропологія»:

**Поточний контроль** засвоєння вивченого матеріалу здійснюється на семінарському занятті (денна форма) шляхом проведення усного опитування. Він призначений для перевірки якості засвоєння попередньо викладеного навчального матеріалу, стимулювання навчальної роботи здобувачів вищої освіти.

Поточний контроль може проводитися наступними способами:

– усне опитування (денна форма) – застосовується під час проведення усіх видів навчальних занять з метою визначення рівня засвоєння здобувачами вищої освіти навчального матеріалу попереднього заняття.

**Модульний контроль** є компонентом поточного контролю і здійснюється у формі підрахунку накопичених балів ад'юнктами протягом часу вивчення тем модуля. Під час вивчення навчальної дисципліни «Філософська антропологія» проводиться один модульний контроль для здобувачів заочної форми навчання.

**Підсумкова оцінка** за вивчений модуль визначається як сума поточних оцінок (балів) за вивченим модулем. Оцінювання кожного модуля необхідно проводити таким чином, щоб звітність за результатами засвоєння модуля була як за обов'язкові види робіт так і за допоміжні завдання (активність та успішність здобувачів вищої освіти під час проведення семінарів написання контрольної роботи.

Підсумкова семестрова оцінка визначається за результатами отриманих модульних оцінок за усі модулі та відповідь на екзамені.

З навчальної дисципліни «Філософська антропологія» підсумковою формою контролю є екзамен по завершенню вивчення навчальної дисципліни (3-й семестр).

Розподіл балів, які отримують здобувачі, за результатами опанування навчальної дисципліни, формою підсумкового контролю якого є:

- екзамен

### **Розподіл та накопичення балів, які отримують здобувачі, за видами навчальних занять та контрольними заходами з освітнього компоненту**

Порядок накопичування навчальних балів за 100-бальною шкалою

Вид навчальної роботи		Кількість	Максимальний бал за вид навчальної роботи	Загальна максимальна сума балів
<b>I. Поточний контроль</b>				
Модуль № 1	Лекції	3	2	6
	Семінари	1	4	4
Разом за модуль № 1				10

Модуль №	Лекції	3	2	6
2	Семінари	1	4	4
Разом за модуль № 2				10
Контрольна робота за 1 та модулями				50
Разом за поточний контроль				70
III. Усний екзамен				30
Разом за всі види навчальної роботи				100

### *Поточний контроль*

Критерії поточного оцінювання знань здобувачів на лекційному занятті (оцінюється від 0 до 2 балів):

2 бали – здобувач вільно володіє навчальним матеріалом, орієнтується в конкретній темі та аргументовано висловлює свої думки, наводить приклади;

1 бал – здобувач в основному володіє навчальним матеріалом, орієнтується в конкретній темі та висловлює свої думки, наводить приклади;

0 балів – здобувач не орієнтується в обговорюваній тематиці, не знаходить відповіді на проблемні питання (за змістом лекції), у висловлюваннях щодо окремих положень припускається суттєвих помилок.

Викладачем оцінюється повнота розкриття питання, логіка його подання, культура мовлення, емоційність та переконаність, використання основної та додаткової літератури (підручників, навчальних посібників тощо), аналітичні міркування, вміння робити порівняння, висновки.

*Поточний контроль* проводиться на кожному семінарському занятті. Він передбачає оцінювання теоретичної підготовки здобувачів вищої освіти із зазначеної теми (у тому числі, самостійно опрацьованого матеріалу) під час роботи на семінарських заняттях.

Критерії поточного оцінювання знань здобувачів вищої освіти на семінарському занятті:

#### **За модулем 1 та 2:**

3-4 бали – здобувач вищої освіти вільно володіє навчальним матеріалом, відмінно орієнтується в конкретній темі та висловлює свої думки з наукової точки зору, пропонує власне вирішення проблеми;

2-2,9 бали - здобувач вільно володіє навчальним матеріалом, орієнтується в конкретній темі та аргументовано висловлює свої думки, наводить приклади;

1-1,9 бали – здобувач частково володіє навчальним матеріалом та може окреслити деякі аспекти визначеної теми;

0-0,9 бал – здобувач не знає відповіді на поставлені питання або поверхово розкриває лише окремі положення, допускаючи при цьому

суттєвих помилок.

*Модульна контрольна робота* є складовою поточного контролю і здійснюється через написання письмової роботи за питаннями 1 та 2 модулів навчальної дисципліни.

Кожен варіант модульної контрольної роботи складається з тестових завдань і контрольних запитань. Розв'язання повинно містити: загальну характеристику проблеми та її актуальність, аналіз існуючих в науковій літературі точок зору з проблеми що вивчається, основні факти та їх тлумачення, місце та історичне значення даної проблеми в філософській антропології.

*Критерії оцінювання знань здобувачів при виконанні контрольних робіт (оцінюється в діапазоні від 0 до 50 балів):*

40-50 балів – здобувач у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, глибоко та всебічно розкрив зміст теоретичних питань;

30-39 балів – достатньо повно володіє навчальним матеріалом, в основному розкрито зміст теоретичних питань. При наданні відповідей не вистачає достатньої глибини та аргументації, при цьому є несуттєві неточності та незначні помилки;

20-29 балів – в цілому володіє навчальним матеріалом, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, допускаючи при цьому суттєві помилки;

10-19 балів – не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом. Недостатньо розкрито зміст теоретичних питань;

1-9 бали – слабо володіє навчальним матеріалом, відповіді розмиті, допущено логічні помилки;

0 балів – не володіє навчальним матеріалом і не в змозі його викласти, не виявляє розуміння теоретичних питань.

*Перелік питань до модульного контролю № 1:*

1. Специфіка та призначення філософської антропології
2. Методологічне значення філософської антропології щодо наук про людину
3. Апорія духу й тіла: зміст та основні підходи
4. «Трудна проблема свідомості», її значення у філософії та науках про людину
5. Особливості уявлень про людину у мислителів Стародавнього Китаю
6. Людина в ідеях ведичної думки та буддизмі
8. Ідеї Сократа і початок антропософії
9. Тема людської душі в філософії Платона.
10. Трактат Аристотеля «Про душу» та його значення для розуміння концепції людини в античній філософії
11. Розуміння духу, душі і тіла в християнській релігійно-філософській думці

12. Антропоцентризм у гуманістичній філософії доби Відродження
13. Творча сутність людини в ідеях італійського Відродження
17. Атрибутивні властивості людини у філософії Р. Декарта
18. Дж. Берклі про сутнісні характеристики людини
19. Антропологічна концепція та категоричний імператив І. Канта
20. Людина у феноменології Духу Г.Гегеля
21. Антропологічний матеріалізм Л. Фейєрбаха
22. Діяльна сутність людини в діалектичному матеріалізмі К.Маркса
23. Концепція антропосоціогенезу
24. Містифікація волі, влади та життя в європейському ірраціоналізмі межі ХІХ – ХХ ст.
25. Образ «Надлюдини» у Ф.Ніцше.
26. Інтуїтивізм А.Бергсона – приклад ірраціоналізму у філософії людини
27. Феноменологія Е.Гуссерля як учення про людський розум
28. Концепція феноменального тіла у М.Мерло-Понті
29. Вчення М.Хайдеггера про буття-розуміння (*Dasein*)
30. Темпоральність в екзистенціальній онтології М.Хайдеггера
31. Вчення М.Шелера про місце людини у всесвіті та про *Ordo Amoris*
32. Психоаналіз З.Фрейда і його значення для філософської антропології
33. Буття та онтологічне запитання людини у філософії Ж.-П. Сартра
34. Бунтівна людина у творчості А.Камю
35. Роль смислу в житті людини, за В.Франклом
36. Психоаналіз Ж.Лакана та філософія мови
37. Діалогічність буття за М.Бубером
38. Розвиток ідеї діалогу в культурі ХХ ст.
39. Комунікативна філософія суб'єкта (К.Апель, Ю.Хабермас)
40. Онтологія й есхатологія суб'єктивності у культурі постмодерну
41. Віртуалізація людського буття, її незворотність і вияви
42. Природа віртуального, його притаманність людській природі. Форми та різновиди віртуального в культурній традиції
43. Час і простір людини віртуальної. Культура екранного кодування.
44. Штучний інтелект і перспективи його взаємодії з людським розумом

*Перелік завдань до модульного контролю № 2:*

1. Духовно-тілесна апорія. Категорії духовності людини.
2. Проблема душі
3. Смерть і безсмертя міфічне, логічне та символічне
4. Дух – категорія сутності людського
5. Око та дух. Тема Ока в культурі
6. Духовні відчуття: міфи та реальність.
7. Персональність соматичного буття. Тіло в натуралістичній та нумінозній іпостасях
8. Гендерні аспекти тілесності й духовності людини

- 9.Тема репресії в осмисленні духовно-тілесного ества людини (за працею М.Фуко «Надзирати й карати. Народження тюрми»)
- 10.Тема психічного здоров'я та божевілля у філософії
- 11.Естетичне у вимірі філософської антропології.
- 12.Естетика й антропоїдні образи світу
- 13.Антропна специфіка естетичного переживання
- 14.Естетичний акт і процес у вимірі філософської антропології
- 15.Естетичний смак і мода
- 16.Людські відносини, їх естетичний зміст
- 17.Антропологічний зміст феномена краси. Обґрунтуйте своє розуміння краси людини.
- 18.Іронія як інструмент філософсько-антропологічного аналізу
- 19.Вчинок. Філософсько-антропологічний смисл вчинку
- 20.Моральнісна практика, антропо-соціальна природа моральної норми
- 21.Проблема добра (на матеріалі праці «Прозорість зла» Ж.Бодрійяра)
- 22.Психологічний зміст етичних норм і відносин.
- 23.Етика та соціально-психологічний клімат колективу.
- 24.Взаємозв'язок моральних установок колективу, мотивації та результативності його роботи.
25. Екзистенціальні основи моральнісних переживань та почуттів.
- 26.Совість і її психосоціальні витоки.
- 27.Релігійний та соціальний підходи до природи совісті.
- 28.Совість, свобода і відповідальність. Етичний смисл свободи.
- 29.Любов і дружба. Щастя.
- 30.Евдемоністична етика Л.Фейєрбаха, її глибинне значення для сучасної людини.

### **Індивідуальні завдання.**

Критерії оцінювання індивідуальних завдань

Відпрацьовані індивідуальні завдання з навчальної дисципліни «Філософська антропологія» балами не оцінюються та мають загальний характер допуску до здавання підсумкового контролю з навчальної дисципліни. Вони відпрацьовуються відповідно до вказівок з написання даного виду робіт та:

1. За умов виконання індивідуального завдання у повній відповідності до зазначених вказівок зараховуються як виконане індивідуальне завдання.
2. За умов не виконання індивідуального завдання відповідно до визначених вказівок – не зараховуються та направляються здобувачу вищої освіти на доопрацювання до повного усунення зазначених недоліків.

### **Підсумковий контроль.**

*Підсумковий контроль* успішності у формі *екзамену* проводиться на завершальному етапі з метою оцінки результатів навчання здобувачів вищої

освіти, оцінки їх знань і навиків за обсягом, якістю, глибиною і вміннями застосовувати їх у практичній діяльності відповідно до моделі фахівця.

*Екзамен* складається усно. На підготовку до відповідей на запитання білетів відводиться не більше однієї академічної години. Білет містить три теоретичних питання. Рівномірне розподілення матеріалу у білетах, різноманітність запитань, повнота охоплення прочитаного курсу - значною мірою сприяють об'єктивності оцінки.

*Додаткові запитання* ставляться за тим матеріалом, який висвітлює або побічно торкається у своїй відповіді здобувач вищої освіти. Для уточнення оцінки знань не виключається можливість додаткових запитань за іншими розділами курсу.

*Критерії оцінювання знань здобувачів вищої освіти під час екзамену (оцінюється від 0 до 30 балів):*

*28-30 балів* – здобувач вищої освіти вільно володіє всім програмним обсягом навчального матеріалу, демонструє повноту й логічну послідовність у відповіді на всі питання, здатність теоретизувати, зв'язувати положення й ідеї з своїм життєвим світом. Виявляє обізнаність із рекомендованими й іншими (самостійно вибраними) історичними працями.

*27-23 бали* – здобувач вищої освіти демонструє володіння матеріалом у повному обсязі, чітко й послідовно відповідає на питання білету з прикладами та застосуванням понятійного апарату історії, спроможний узагальнювати й формулювати. На додаткові питання відповідає з деякими неточностями, може помилятися у фактах минулого. Обізнаний із рекомендованими в списку літератури джерелами.

*22-18 балів* – здобувач вищої освіти достатньо повно володіє навчальним матеріалом, має достатньо повні знання за питаннями білету, однак демонструє приблизні знання з окремих аспектів матеріалу з освітнього компоненту. Не теоретизує. У додаткових питаннях помітні утруднення.

*17-13 балів* – здобувач вищої освіти в основному володіє навчальним матеріалом, однак не демонструє достатньої спроможності до аргументації та припускається подекуди фактичних помилок. Додаткові питання утруднюють, відповіді приблизні або неповні.

*12-9 балів* – здобувач вищої освіти в основному обізнаний з матеріалом освітнього компоненту, проте здебільшого відповідає формально, самостійно не координує логіку міркувань з приводу питань білета. Додаткові запитання в основному залишаються без відповіді, іноді наївні «здогадки» у відповіді.

*8-5 балів* – здобувач вищої освіти демонструє неповні знання з суттєвих розділів навчального матеріалу, питання за білетом розкриває приблизно, без належного розуміння ідей та положень.



*4-1 бали* – здобувач вищої освіти має слабкі, приблизні уявлення про події історії. Не виявляє здатності послідовно відповідати за білетом – перевірка знань у діалозі з навідними питаннями викладача, які здебільшого залишаються без задовільної відповіді. Не розуміє більшості понять історії. Не вміє працювати з навчальними текстами.

*0 балів* – здобувач показує відсутність програмних результатів навчання, не спроможний дати відповіді на питання білета і тим більше додаткові, навіть навідні питання. Має віддалені уявлення про зміст навчальних тем. Відповідь категорично не задовольняє критерію позитивної оцінки. Успішність можливо контролювати повторно лише після повторного опрацювання навчальних тем

### **Перелік теоретичних питань для підготовки до екзамену:**

1. Специфіка та призначення філософської антропології
2. Методологічне значення філософської антропології щодо наук про людину
3. Апорія духу й тіла: зміст та основні підходи
4. «Трудна проблема свідомості», її значення у філософії та науках про людину
5. Особливості уявлень про людину у мислителів Стародавнього Китаю
6. Людина в ідеях ведичної думки та буддизмі
8. Ідеї Сократа і початок антропософії
9. Тема людської душі в філософії Платона.
10. Трактат Аристотеля «Про душу» та його значення для розуміння концепції людини в античній філософії
11. Розуміння духу, душі і тіла в християнській релігійно-філософській думці
12. Антропоцентризм у гуманістичній філософії доби Відродження
13. Творча сутність людини в ідеях італійського Відродження
17. Атрибутивні властивості людини у філософії Р. Декарта
18. Дж. Берклі про сутнісні характеристики людини
19. Антропологічна концепція та категоричний імператив І. Канта
20. Людина у феноменології Духу Г.Гегеля
21. Антропологічний матеріалізм Л. Фейєрбаха
22. Діяльна сутність людини в діалектичному матеріалізмі К.Маркса
23. Концепція антропосоціогенезу
24. Містифікація волі, влади та життя в європейському ірраціоналізмі межі ХІХ – ХХ ст.
25. Образ «Надлюдини» у Ф.Ніцше.
26. Інтуїтивізм А.Бергсона – приклад ірраціоналізму у філософії людини
27. Феноменологія Е.Гуссерля як учення про людський розум
28. Концепція феноменального тіла у М.Мерло-Понті
29. Вчення М.Хайдеггера про буття-розуміння (*Dasein*)
30. Темпоральність в екзистенціальній онтології М.Хайдеггера

31. Вчення М.Шелера про місце людини у всесвіті та про *Ordo Amoris*
32. Психологія З.Фрейда і його значення для філософської антропології
33. Буття та онтологічне запитання людини у філософії Ж.-П. Сартра
34. Бунтівна людина у творчості А.Камю
35. Роль смислу в житті людини, за В.Франклом
36. Психологія Ж.Лакана та філософія мови
37. Діалогічність буття за М.Бубером
38. Розвиток ідеї діалогу в культурі ХХ ст.
39. Комунікативна філософія суб'єкта (К.Апель, Ю.Хабермас)
40. Онтологія й есхатологія суб'єктивності у культурі постмодерну
41. Віртуалізація людського буття, її незворотність і вияви
42. Природа віртуального, його притаманність людській природі. Форми та різновиди віртуального в культурній традиції
43. Час і простір людини віртуальної. Культура екранного кодування.
44. Штучний інтелект і перспективи його взаємодії з людським розумом
45. Духовно-тілесна апорія. Категорії духовності людини.
46. Проблема душі
47. Смерть і безсмертя міфічне, логічне та символічне
48. Дух – категорія сутності людського
49. Око та дух. Тема Ока в культурі
50. Духовні відчуття: міфи та реальність.
51. Персональність соматичного буття. Тіло в натуралістичній та нумінозній іпостасях
52. Гендерні аспекти тілесності й духовності людини
53. Тема репресії в осмисленні духовно-тілесного ества людини (за працею М.Фуко «Надзирати й карати. Народження тюрми»)
54. Тема психічного здоров'я та божевілля у філософії
55. Естетичне у вимірі філософської антропології.
56. Естетика й антропоїдні образи світу
57. Антропна специфіка естетичного переживання
58. Естетичний акт і процес у вимірі філософської антропології
59. Естетичний смак і мода
60. Людські відносини, їх естетичний зміст
61. Антропологічний зміст феномена краси. Обґрунтуйте своє розуміння краси людини.
62. Іронія як інструмент філософсько-антропологічного аналізу
63. Вчинок. Філософсько-антропологічний смисл вчинку
64. Моральнісна практика, антропо-соціальна природа моральної норми
65. Проблема добра (на матеріалі праці «Прозорість зла» Ж.Бодрійяра)
66. Психологічний зміст етичних норм і відносин.
67. Етика та соціально-психологічний клімат колективу.
68. Взаємозв'язок моральних установок колективу, мотивації та результативності його роботи.
69. Екзистенціальні основи моральнісних переживань та почуттів.

- 70.Совість і її психосоціальні витоки.  
 71.Релігійний та соціальний підходи до природи совісті.  
 72.Совість, свобода і відповідальність. Етичний смисл свободи.  
 73.Любов і дружба. Щастя.  
 74.Евдемоністична етика Л.Фейербаха, її глибинне значення для сучасної людини.

### **Політика викладання освітнього компоненту**

1. Активна участь в обговоренні навчальних питань, попередня підготовка до семінарських занять за рекомендованою літературою, якісне і своєчасне виконання завдань.
2. Сумлінне виконання розкладу занять з освітнього компоненту (здобувачі вищої освіти, які запізнилися, до заняття не допускаються).
3. З навчальною метою під час заняття мобільними пристроями дозволяється користуватися тільки з дозволу викладача.
4. Здобувач вищої освіти має право дізнатися про свою кількість накопичених балів у викладача освітнього компоненту та вести власний облік цих балів.
5. Здобувачі повинні діяти відповідно до політики НУЦЗ України щодо академічної доброчесності.
6. Викладач буде вдячний, якщо здобувач надасть відгук щодо якості навчання та висловіть свої пропозиції з покращення змісту курсу та форм роботи.

### **РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ**

#### **Література**

1. Єрмоленко А.М. Комунікативна практична філософія. Підручник. – К., 1989. (бібліотека НУЦЗ України)
2. Історія філософії в Україні: в 3 т. - К., 1987. (бібліотека НУЦЗ України)
3. Каріков С.А. Філософія: Навч. посіб.: Розділи: Філософська антропологія, соціальна філософія, філософія культури . - Х., 2011 (111 прим.) (електронна бібліотека НУЦЗ України)
4. Рябініна О.В. Психологія творчості. Теоретичні виміри. Актуальні тенденції. Навч. посіб. – Х.: НУЦЗ України, 2019. – 286 с. (електронна бібліотека НУЦЗ України)
5. Сегеда С. Антропологія : підручник для студ. гуманіт. спец. вищ. навч. закл. / С. Сегеда. - К., 2009 . — 424 с. (30 прим.)
6. Хамітов Н., Гармаш Л., Крилова С. Історія філософії. Проблема людини. – К., 2000.

7. Читанка з історії філософії: в 6 кн. / Під ред. Г.І. Волинки. – К., 1992-1993. (бібліотека НУЦЗ України)

### **Інформаційні ресурси**

1. <http://www.mon.gov.ua>. - Офіційний сайт «Міністерство освіти і науки України»
2. . <http://www.osvita.org.ua> - Освітній портал
3. [nbuv.gov.ua](http://nbuv.gov.ua) – Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського
4. [korolenko.kharkov.com](http://korolenko.kharkov.com). – Харківська державна наукова бібліотека імені В. Г. Короленка
5. ScienceDirect Freedom Collection – Повнотекстова база даних видавничої корпорації Elsevier
6. SciVerse Scopus – Реферативна база даних та наукометрична платформа видавничої корпорації Elsevier
7. [www.liga.net](http://www.liga.net) – Комплексна система інформаційно-правового забезпечення.

Розробник:



Олександр ХОРОШЕВ